

CAMPANYA INSPECTORIAL 2018 / 2019

DOCUMENT MARC

PRIMER
els
últims

DÉU

NO VOL

QUE ES

PERDI

NI UN

DE SOL

D'AQUESTS

PETITS

salesians
MARIA AUXILIADORA

ÍNDIX

ESCOLTAR

1. Introducció Què?	4
a. Context	4
b. Des del nostre carisma	4
c. Els joves com a titulars de drets	5
2. Motivació Per a què?	6
a. Des de l'Església	6
b. Des de la Congregació	8
c. En la Inspecció	9

COMPRENDRE

3. Situació actual: algunes dades Què està passant?	10
• Desigualtat	11
• Exclusió social	11
• Atur	11
• Precarietat laboral	12
• Emancipació a edats tardanes	12
• Abandonament escolar	12
• Menors no acompanyats	13
4. Causes de la situació global Per què?	14
• L'explotació de recursos naturals	14
• La contaminació del medi ambient	14
• Un sistema educatiu competitiu	15
• Mercantilització de béns i serveis	15
• Acumulació de capital	15
• Cultura patriarcal	16
• Conflictes armats	16

PROPOSAR

5. Què podem fer? Alternatives, solucions, canvis necessaris	18
I. Actituds personals	19
II. Propostes individuals	20
III. Propostes col·lectives	20
IV. El paper de les administracions	21
V. Els nostres ambients	21

1. INTRODUCCIÓ

“Aquest món no canviarà si no estem disposats a canviar nosaltres mateixos.” Rigoberta Menchu¹

Context

El món on vivim està governat per un sistema de materialisme mercantilista², on els països estan perdent el control en la presa de decisions de les polítiques nacionals en favor de les polítiques econòmiques internacionals manejades per les grans corporacions. Aquest sistema és generador de grans desigualtats, ja que està pensat per a **beneficiar només uns pocs** (8 homes posseeixen la mateixa riquesa que 3.600 milions de persones)³.

Les característiques d'aquest sistema són per si mateixes generadores de pobresa, desigualtat i exclusió, ja que persegueix **acaparar el poder i els diners**, on es premia la competitivitat per sobre de la cooperació i l'egoisme per sobre de la solidaritat i de la justícia social.

L'obsessió del mercat global per acumular més i més, genera conflictes armats, destrucció del medi ambient, explotació laboral, desplaçaments forçats, fam, etc.

Aquest panorama no és molt engrescador per a la ciutadania en general, ni per als joves de forma particular. La joventut, en tot el planeta, està vivint un present incert i precari que mira cap a un futur preocupant de manca d'oportunitats i amb **drets vulnerats sistemàticament** (educació de qualitat, treball digne, vivenda, realització del projecte de vida, oci saludable...)

Des del nostre carisma

Analitzar la nostra realitat quotidiana des d'una mirada cristiana, ens obre a un món esperançat i a una visió positiva de l'ésser humà. És la nostra responsabilitat **anunciar** en el dia a dia una altra forma d'entendre la vida des de valors evangèlics, **denunciar** les injustícies del nostre entorn que ens allunyen d'un horitzó de justícia social per a totes les persones i **renunciar** a totes aquelles pràctiques habituals que fem amb normalitat i que en última instància són provocadores de pobresa, desigualtat i exclusió.

La nostra **mirada salesiana** dels joves i la nostra preferència per la joventut en risc d'exclusió, ens demana articular mecanismes d'oportunitats educatives, socioculturals, d'inserció socio-laboral, i de restitució de drets.

¹ Activista social guatemalteca defensora dels drets humans. Nobel de la Pau 1992.

² El nou sistema econòmic- social del segle XXI. Benedicto Cuervo Álvarez. 2015.

³ Informe d' Oxfam de 2017.

El **sistema preventiu** ens aporta moltes claus per incidir de manera positiva en la millora de tanta joventut que avui dia es troba exclosa en tots els països del món. El protagonisme dels joves i la seva participació activa en la societat, l'economia i la política és determinant per al canvi de paradigma (de l'egoisme estructural a l'Amor) actualitzant avui el "*bons cristians i honrats ciutadans*".

Per **canviar aquesta realitat** de desigualtats en els nostres ambients, cal fer propostes capaces de generar alternatives socials (de consum, d'hàbits saludables, d'atencions, etc.) per aconseguir un canvi de model. Malgrat que d'entrada sembli quelcom inabastable o que depèn d'altres persones o de les macropolítiques, la utopia ens invita a posar-nos en marxa per assolir-ho... a això **estem cridats**. I aquest camí que cal recórrer té un doble sentit, un d'individual, que apel·la a canvis d'actituds, i un altre grupal- comunitari ambdós, inspirant-se en el que és evangèlic, construeixen el Regne de Déu, regne d'Amor, justícia social i d'igualtat entre tots els éssers humans.

Els joves com a titulars de drets

En aquest context, considerem que els joves són subjectes de Drets. És a dir, que quan intervenim en les seves vides, no ho fem des de les necessitats, sinó considerant-los subjectes de ple de dret (accés a l'educació, a la sanitat, al treball decent, etc.) i considerem alhora les administracions i/o l'Estat, titulars de responsabilitat, en el sentit que han de ser garants de la consecució d'aquests drets.

Per altra banda, Amartya Sen⁴, en el seu **enfocament de capacitats**, no es pregunta pel grau de satisfacció de les persones o per la quantitat de recursos amb què compten per portar un tipus de vida o un altra, sinó pel que aquestes persones són **capaces de fer o ser** realment. Aquest és un gir significatiu perquè proposa no indagar per les necessitats bàsiques, els béns primaris o els recursos amb què compta una persona, sinó per les seves capacitats que li permeten arribar a fer o ser. En última instància, el que està en el punt de mira és la llibertat amb què compta una persona per assolir el seu projecte de vida.

---

⁴La teoría de las capacidades en Amartya Sen, M.J. Urquijo Angarita. Edetania, desembre 2004.

2. MOTIVACIÓ PER A QUÈ?

***“Hem après a volar com els ocells,
a nedar com els peixos; però no hem après
el senzill art de viure com a germans.” Martin Luther King⁵***

Des de l'Església

Innombrables cites bíbliques ens transmeten el Missatge de l'opció pels últims, els pobres, els oblidats, i ens situen en la missió que Déu ha encomanat al seu poble. Jesús diu: *“Veni, beneïts del meu Pare rebeu en herència el Regne que ell us tenia preparat des de la creació del món. Perquè tenia fam, i em donàreu menjar; tenia set, i em donàreu beure; era foraster, i em vau acollir; anava despullat, i em vau vestir; estava malat, i em vau visitar; era a la presó, i vinguéreu a veure'm”.* (Mt.25, 34-36)

És nítida l'opció preferencial per les persones més pobres en el Regne de Déu, i l'Església ho ha recollit en múltiples ocasions en el seu magisteri, com en *“Populorum Progressio”*⁶ després de la qual Pau VI proposà la creació d'un organisme eclesial el nom del qual, *Justícia i Pau*, reflecteix el lloc on el Papa volia situar aquest concepte. Deia que *“El desenvolupament no es redueix al simple creixement econòmic. Per a ser autèntic, ha de ser integral, és a dir, promoure tots els homes i tot l'home. [...] «Nosaltres no acceptem la separació de l'economia d'allò que és humà, el desenvolupament de les civilitzacions en què està inscrit. El que compta per a nosaltres és l'home, cada home, cada agrupació d'homes, fins la humanitat sencera.”*⁷

Joan Pau II alertava sobre les causes estructurals generadores de pobresa quan afirmava: *“En aquest sentit es pot parlar justament de lluita contra un sistema econòmic, entès com a mètode que assegura el predomini absolut del capital, la possessió dels mitjans de producció i la terra, respecte a la lliure subjectivitat del treball de l'home”*⁸.

En l'Encíclica, *“Caritas in Veritate”*⁹ el Papa Benet XVI, incorpora claus com globalització, secularització, postmodernitat... que influeixen en com abordar en els nous contextos les relacions de les persones amb el sistema i com l'Amor és el nucli de la justícia i la pau. “L'amor en la veritat —Caritas in Veritate— és un gran desafiament per a l'Església en un món en progressiva i expansiva globalització. El risc del nostre temps és que la interdependència de fet entre els homes i els pobles no es correspongui amb la interacció ètica de la consciència i l'intel·lecte, de la qual pugui resultar un desenvolupament realment humà.

⁵ Activista defensor dels drets civils dels afroamericans. Premi Nobel de la Pau 1964.

⁶ Carta Encíclica: *Populorum Progressio*. Pau VI. 26 de març 1967.

⁷ Carta Encíclica: *Populorum Progressio*. Pau VI. 26 de març 1967. N^o14.

⁸ Carta Encíclica: *Centessimus annus*. Joan Pau II. 1 de maig 1991. n° 35.

⁹ Carta Encíclica *Caritas in Veritate*. BENET XVI. 29 de Juny 2009.

Només amb la caritat, il·luminada per la llum de la raó i de la fe, és possible aconseguir objectius de desenvolupament amb un caràcter més humà i humanitzador. Compartir els béns i recursos, d'on prové el veritable desenvolupament, no s'assegura només amb el progrés tècnic i amb meres relacions de conveniència, sinó amb la força de l'amor que venç el mal amb el bé (cf. Rm.12,21) i obre la consciència de l'ésser humà a relacions recíproques de llibertat i de responsabilitat. En aquest sentit la doctrina social de l'Església està al servei de la veritat que allibera¹⁰.

El papa Francesc en la seva encíclica "Laudato Si"¹¹, fa una crida a la reflexió i al diàleg sobre el mode en què estem construint el futur del planeta: "El desafiament urgent de protegir la nostra casa de tots inclou la preocupació d'unir tota la família humana en la recerca d'un desenvolupament sostenible i integral, ja que sabem que les coses poden canviar"¹². És una convicció que ens posa en camí, i compromet la nostra realitat propera, per aconseguir que totes les persones visquin amb dignitat.

El Papa ens parla a més de la **cultura del rebuig**¹³ que afecta tot el planeta, tant els éssers humans exclosos de la societat per diverses causes: gènere, ètnia, edat, etc., com les coses, que ràpidament es converteixen en escombraries. Aquesta és, sens dubte, una crida per reflexionar sobre els mecanismes que generen la vulnerabilitat i l'exclusió de persones del sistema, així com per atendre els nostres hàbits diaris pels quals generem multiplicitat de residus (tòxics, electrònics, industrials, domiciliaris, etc.) Proposa a més, parlar del concepte **ecologia integral**¹⁴ on tot està íntimament relacionat: els problemes actuals requereixen una mirada que tingui en compte tots els factors de la crisi mundial, una ecologia que incorpori les dimensions humanes i socials.

Un altre concepte que planteja i proposa és el del principi del **bé comú**¹⁵, entenent que el bé comú pressuposa el respecte a la persona amb drets bàsics i inalienables, la pau social i una justícia distributiva. En l'encíclica Francesc afirma: "Després d'un temps de confiança irracional en el progrés i en la capacitat humana, una part de la societat està entrant en una **etapa de major consciència**"¹⁶. En aquest sentit es ressalta que hi ha una més gran sensibilitat sobre el medi ambient i la seva cura. Aquesta major conscienciació ha d'anar acompanyada d'actituds personals per preservar el planeta per a les generacions futures.

¹⁰ Carta Encíclica Caritas in Veritate. BENET XVI. 29 de Juny 2009. nº 9.

¹¹ Carta encíclica: Laudato Sí. Francesc. 24 de Maig 2015.

¹² Carta encíclica: Laudato Sí. Francesc. 24 de Maig 2015. nº 13.

¹³ Carta encíclica: Laudato Sí. Francesc. 24 de Maig 2015. nº 22.

¹⁴ Carta encíclica: Laudato Sí Francesc. 24 de Maig 2015. nº 156.

¹⁵ Carta encíclica: Laudato Sí. Francesc. 24 de Maig 2015. nº 157.

¹⁶ Carta encíclica: Laudato Sí. Francesc. 24 de Maig 2015. nº 19.

Des de la Congregació

Com assenyalava Don Pascual Chávez: *“l’atenció als joves en situació de risc ha sigut sempre una característica de la pastoral salesiana... La pobresa creix cada cop més, fins presentar una dimensió tràgica, que afecta moltes persones i comunitats, entre les quals molts joves, tant que es converteix en una realitat estructural i global”*.¹⁷ És a dir, la nostra missió inclou de manera essencial la superació de la pobresa juvenil i el treball per la justícia i la pau.

Des de l’inici: *“Don Bosco veié amb claredat la projecció social de la seva obra. Treballem en ambients populars i per als joves pobres. Els eduquem en les responsabilitats morals, professionals i socials col·laborant amb ells, i contribuïm a la promoció del grup i de l’ambient..., rebutgem tot allò que afaforeix la misèria, la injustícia i la violència, i col·laborem amb tots aquells que basteixen una societat més digna...”*¹⁸

En diversos articles de les Constitucions tenim referències de quina és la **missió** que Déu ha encomanat a Don Bosco: *“El Senyor va indicar a Don Bosco els joves, especialment els més pobres, com a primers i principals destinataris de la seva missió... Recalquem amb Don Bosco la preferència per la joventut pobra, abandonada i en perill...”*¹⁹; així com *“ésser, en l’Església, signes i portadors de l’amor de Déu als joves, especialment als més pobres”*²⁰.

En el Capítol general XXVI ho veiem amb actualitat i claredat: *“En virtut de la nostra vocació, estem cridats a conrear una escolta atenta i a participar del crit dels pobres i a proposar-los l’anunci del Regne com a fonament de la veritable esperança i llevat d’un món nou. Això comporta l’opció preferencial pels joves més necessitats, l’atenció a les seves necessitats, compartir la seva situació, **superar una mentalitat assistencial i paternalista**, el compromís de fer-los protagonistes del seu desenvolupament. Fidels al nostre carisma, no ens acontentem amb oferir ajuts immediats, sinó que pretenem denunciar i contrastar les causes de la injustícia, contribuint a crear una cultura de la solidaritat, educant la consciència moral, la ciutadania activa, la participació política, el respecte a l’ambient, proposant iniciatives i projectes d’intervenció, col·laborant amb organismes i institucions que promouen la vida. Aquest compromís requereix renovar, en les comunitats i en els ambients educatius, la sensibilitat sobre aquests temes i superar l’aburguesament que provoca indiferència davant el drama mundial de la pobresa”*²¹.

¹⁷ CHAVES, PASCUAL: *La Pastoral Juvenil Salesiana*, Carta de 25 d’abril de 2010, ACG, p. 40.

¹⁸ CONSTITUCIONS SALESIANES, art. 33.

¹⁹ CONSTITUCIONS SALESIANES, art. 26.

²⁰ CONSTITUCIONS SALESIANES, art. 2.

²¹ CAPÍTOL GENERAL XXVI, n° 80.

En la Inspectoria

La campanya “Primer, els últims” vol ser un moment de reflexió- acció sobre l'opció 4 de la Inspectoria Mª Auxiliadora²². És una crida expressa a mirar i a escoltar les pobreses infantils i juvenils, les seves causes i conseqüències, les nostres respostes, les accions que podem emprendre, l'educació i la sensibilització que podem plantejar a les nostres cases i entorns locals.

Pretenem analitzar la realitat i les situacions noves que descobrim de pobresa i d' exclusió en els entorns locals. La societat canvia i els riscos són diferents, i per tant la nostra escolta ha d'estar pendent i actualitzada, la nostra mirada ha d'estar en continu reenfocament per tal de no perdre el pas i respondre millor als nous reptes.

També volem valorar i potenciar les respostes que ja estem donant en l'obra i en cadascun dels ambients avui per avui. Estem duent a terme multitud d'iniciatives molt vàlides que hem de seguir animant de forma encertada, aportant-los qualitat i calidesa, i també hem de visibilitzar-les per oferir testimonis concrets de compromís i d'acció solidària.

Per últim, aquesta campanya es proposa reaccionar amb noves respostes a les pobreses juvenils. Veiem com des de cada obra salesiana i des de cada ambient podem respondre a la realitat de forma actualitzada. Davant els nous reptes, proposem noves accions i projectes amb els joves més desfavorits, des d'intervencions concretes a curt i a mitjà termini, fins a plantejaments més estructurals de fons a llarg termini. Des d'intervencions preventives, paliatives, d'acollida, etc., fins a altres que qüestionin les estructures i polítiques generadores d'injustícies i pobreses.

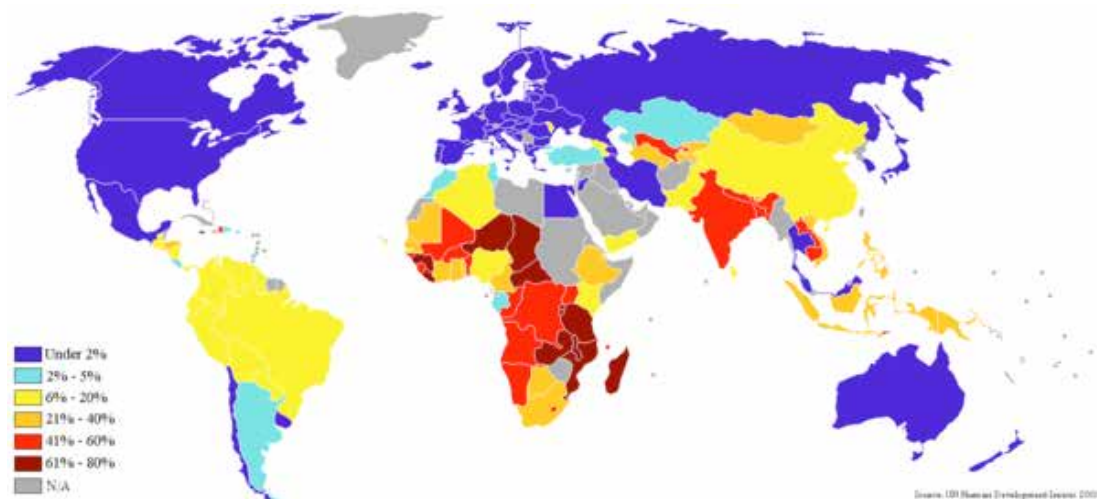
²² Opció 4 del POI (Projecte Orgànic Inspectorial) 2016-2022.

3. SITUACIÓ ACTUAL: ALGUNES DADES

QUÈ ESTÀ PASSANT?

La pobresa no la crea la gent pobra. És producte del sistema que hem creat, i per tant s'han de canviar els models i els conceptes rígids de la nostra societat. Muhammad Yunus²³

En el món encara hi ha **800 milions de persones** en situació d'extrema pobresa, i el 70% de la població que viu en situació de pobresa són dones, i nenes.

La pobresa és molt més que no tenir més de 2€ al dia: suposa tenir en compte a l'hora de mesurar-la/quantificar-la qüestions²⁴ com l'accés a la salut, a l'educació, o la qualitat de vida. És un procés en què influeixen factors estructurals: econòmics, polítics, culturals, etc. i és un fenomen multi disciplinar, que es dóna en diferents contextos, global i local, i que produeix diferents conseqüències.

Les últimes dades de l'Institut Nacional d'Estadística indiquen que, a Espanya, un **22,1%**²⁵ de persones viuen en situació de pobresa, essent-ne la població juvenil la més afectada.

²³ Economista bengalí guardonat amb el Premi Nobel de la Pau de 2006.

²⁴ Índex de pobresa multidimensional. Indicador proposta pel PNUD, que pondera 3 aspectes bàsics: educació (anys d'escolarització, nens/es escolaritzats/des), salut (mortalitat infantil, nutrició), qualitat de vida (aigua potable, sanejament, electricitat, etc.).

²⁵ España en Cifras 2017. Pag. 24-25. www.ine.es.

Desigualtat

A Espanya, tot i que el PIB creix des de 2014, la desigualtat augmenta i la situació de les persones més vulnerables empitjora, fins al punt que és el segon país de la UE on més ha crescut la desigualtat des que esclatà la crisi.

En 2015 el 30% de la població més pobre va perdre el 33,4% de la seva riquesa, mentre que la fortuna de les tres persones més riques va créixer un 3%. És més, **la fortuna d'aquestes tres persones equival a la riquesa del 30%** de la població més pobre (14,2 milions).

Exclusió social: nova forma de desigualtat social.

L'exclusió va més enllà de les velles classes socials i fa referència a la situació en què una persona veu empitjorada la seva situació econòmica, social, cultural que l'exclou del sistema sense deixar-la participar i desenvolupar les seves capacitats.

En el nostre país **13 milions de persones** es troben en risc de pobresa o d'exclusió social.²⁶ La taxa de risc de pobresa i d'exclusió social²⁷ entre els joves espanyols de 16 a 29 anys, és del 39.8%²⁸, la qual cosa significa que hi ha 2,28 milions de joves en aquesta situació.

Una altra dada significativa és que **un de cada tres nens/es** està en risc d'exclusió social. Aquests menors que veuen vulnerats els seus drets bàsics, aviat seran joves als qui les oportunitats se'ls veuran reduïdes.

L'atur

La taxa d'atur a Espanya es manté en el 16,6 %²⁹ de la població activa i l'Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic (OCDE) senyala que el nostre país lidera el rànquing pel que fa al major percentatge de joves aturats, triplicant la mitjana del club dels països més desenvolupats. Així, mentre que en països com Alemanya, Holanda o Japó **la taxa d'atur** entre joves no arriba al 7%, a Espanya, se situa en el **37,5%**³⁰.

La taxa d'atur entre els menors de 25 anys ronda el 40%, tot i que aquest indicador va arribar al seu màxim en 2013 i, en l'actualitat, s'entreveu una lleugera recuperació. Avui encara, **quatre de cada deu joves** que volen treballar no poden fer-ho.

²⁶ *El Estado de la Pobreza. España 2017.*

²⁷ Taxa AROPE (At Risk of Poverty or Exclusion).

²⁸ Indicador elaborat pel "Observatorio Empresarial de la Pobreza" a partir del fitxer de microdades de l'Enquesta de Condiciones de Vida de 2015, Instituto Nacional de Estadística.

²⁹ EPA España IV Trim 2017.

³⁰ EPA España IV Trim 2017.

Menors no acompanyats

L'arribada de nenes i nens sols al nostre país va començar a finals dels 90 i ha sigut un fenomen que ha anat creixent en els últims anys. En la seva majoria són adolescents de Marroc i Argèlia, encara que a poc a poc ha anat augmentant el nombre dels qui provenen, sobretot, de diversos països d'Àfrica Subsahariana. La immensa majoria d'ells fuig de la pobresa, de l'exclusió i la falta d'oportunitats. Alguns també busquen protecció a causa de la violència en els seus països d'origen.³³

En **2017** van arribar a Espanya per l'Estret de Gibraltar **1.100 menors no acompanyats**, la qual cosa suposa un 70% més que en 2016. 2017 es va convertir en l'any amb més arribada de menors a Espanya des que va començar el fenomen migratori.³⁴

---

³³ <https://www.unicef.es/blog/ninos-extranjeros-y-solos-en-espana-cuando-la-desproteccion-se-multiplica>

³⁴ Jose Carlos Cabrera Medina. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR).

4. CAUSES DE LA SITUACIÓ GLOBAL PER QUÈ?

*“Així com el manament de no matar
posa un límit clar per assegurar el valor de la vida humana,
avui hem de dir ‘no a una economia de l'exclusió i la iniquitat’.
Aquesta economia mata”. (EG 53).³⁵*

El sistema imperant en l'actualitat és el sistema capitalista. Aquest s'ha demostrat pervers per naturalesa, i suposa la implantació a nivell mundial d'un nou ordre, en paraules del Papa Francesc: “Hem iniciat la **cultura del «rebuig»**”. Aquesta cultura es reflecteix en **les causes** de tanta pobresa i iniquitat que pateixen milions de persones en tot el planeta. Cal “eliminar les causes estructurals de les disfuncions de l'economia mundial”³⁶

- **L'explotació de recursos naturals:** a mantenir el ritme de creixement continuat es fa a costa d'una sobreexplotació del planeta. Es menystenen els efectes ocasionats, fixant l'atenció en l'obtenció de beneficis immediats.

La desforestació i l'ús intensiu de combustibles fòssils són exemples d'aquesta explotació sense límits, de la qual ens servim per a les nostres pràctiques habituals de desplaçament (vehicles, autobusos, motos, etc.)

Els efectes del canvi climàtic són clarament visibles en els països empobrits on la seva població està veient com els mitjans de subsistència tradicionals es veuen alterats. El nombre de persones que es veuen obligades a migrar fugint de la misèria causada per la degradació mediambiental és creixent.

- **La contaminació del medi ambient** és una constant que va en augment, i malgrat que s'han establert mesures globals per frenar els seus efectes, molt sovint es concep com quelcom accessori. Un element tan essencial per a la vida humana com és l'aigua està en greu perill, i el mal que els gasos d'efecte hivernacle estan fent en la capa d'ozons constata el canvi climàtic que s'està produint.

³⁵ Francesc: Exhortació apostòlica Evangelii Gaudium. n° 53.

³⁶ Benet XVI, Discurs al Cos Diplomàtic (8 gener 2007).

- **Un sistema educatiu competitiu.** En general el sistema educatiu, tendeix a reproduir els valors imperants en el sistema capitalista globalitzat, primant l'eficàcia i els resultats. Si bé des del nostre enfocament entenem que l'“educació és cosa del cor” i que només des del cor podem ajudar els joves a ser “bons cristians i honorats ciutadans”, el sistema econòmic no serveix a aquestes claus. Més aviat s'intenta servir del sistema educatiu per generar competència i individualisme.

La nostra preocupació per l'atenció a la diversitat, “als últims”, en les nostres cases és una opció intencionada pròpia, i també d'altres congregacions, corrents o estils educatius, però molts altres promouen la competitivitat obviant els ritmes i les necessitats específiques dels joves provocant l'exclusió i el descartament.

“Esdevé necessària una educació que ensenyi a pensar críticament i que ofereixi un camí de maduració en valors”³⁷.

- **Mercantilització de béns i serveis.** Els mecanismes de l'economia actual promouen una exacerbació del consum³⁸. La “insistència” del sistema per entendre-ho tot com un negoci ha arribat a molts dels serveis bàsics, provocant que la bretxa de la desigualtat no faci més que augmentar.

La mercantilització provoca i s'aprofita del deteriorament dels sistemes socials i dels ecosistemes: suposa que terceres persones es beneficien de la resolució de les necessitats de la població per a viure. Es considera com a producció allò que en realitat és apropiació, ús mercantil de recursos preexistents.

“Mentre no es resolguin radicalment els problemes dels pobres, renunciant a l'autonomia absoluta dels mercats i de l'especulació financera i atacant les causes estructurals de la desigualtat, no es resoldran els problemes del món i en definitiva cap problema. La desigualtat és l'arrel dels mals socials.”³⁹

- **Acumulació de capital.** Els beneficis generats per les grans corporacions (banca, multinacionals, agències de qualificació,...) s'acumulen en mans de poques persones en el món. Aquests grups influeixen sobre les institucions que regulen les regles del joc a nivell econòmic, polític i financer, de les quals se'n beneficien mútuament, recaient els esforços fiscals i de producció en la resta de la població mundial.

³⁷ Francesc: Exhortació apostòlica Evangelii Gaudium. n° 64.

³⁸ Francesc: Exhortació apostòlica Evangelii Gaudium. n° 60.

³⁹ Francesc: Exhortació apostòlica Evangelii Gaudium. n° 202.

“L'economia ja no pot recórrer a remeis que són un nou verí, com quan es pretén d'augmentar la rendibilitat reduint el mercat laboral i creant així nous exclosos.”⁴⁰

Hi ha tanta acumulació de capital, que s'empra el terme de riquesa extrema, que suposa que la meitat de la renda mundial està en mans de l'1% més ric de la població. Per tant la riquesa no es redistribueix. Això deixa un panorama mundial de grans desigualtats, que amenaça la democràcia, la participació real i la construcció de societats pacífiques.

-Cultura patriarcal

Al llarg de la història, ha predominat una visió antropocèntrica del món, deixant en un segon pla el paper de la dona. S'ha mantingut en la invisibilitat el treball atribuït a les dones, tan important per a la vida, com és el reproductiu i el d'atenció.

Des d'una visió cristiana, entenem la dona i l'home iguals en dignitat des del principi⁴¹. “Déu va crear l'home a imatge seva, el va crear a imatge de Déu, creà l'home i la dona” (Gen 1, 27). Això implica que els dos són parts de Déu per un igual, ambdós en plena dignitat. Però la perspectiva cristiana es troba en moltes ocasions superada per una cultura patriarcal que fa que en l'actualitat, dones i homes no frueixin dels mateixos drets socials, polítics i econòmics. “En països com el nostre, veiem com les discriminacions econòmiques, laborals i fins i tot a vegades judicials, penalitzen les dones i com cada vegada la pobresa es va feminitzant”⁴²

“Doblement pobres són les dones que pateixen situacions d'exclusió, maltractament i violència, perquè freqüentment es troben amb menors possibilitats de defensar els seus drets.”⁴³

- **Conflictes armats:** Actualment hi ha nombrosos conflictes armats en tot el món, alguns es produeixen dins d'un mateix Estat i altres impliquen forces armades de dos o més Estats. En general, es tracta de llocs geoestratègics en què el control i accés a recursos naturals, com les fonts d'energia, l'aigua o els aliments, són un factor clau en el conflicte.

⁴⁰ Francesc: Exhortació apostòlica Evangelii Gaudium. nº 204.

⁴¹ “El Creador confia el «domini» de la terra al gènere humà, a totes les persones, tant homes com dones, que reben la seva dignitat i vocació d'aquell «principi» comú.” (Mulieris Dignitatem nº 6).

⁴² José M. Parrilla Fernández, “Esta Hora” (Hoja diocesana de Oviedo), núm. 911.

⁴³ Francesc: Exhortació apostòlica Evangelii Gaudium. nº 212.

Més de cent mil persones moren cada any en els conflictes armats, i innumbrables supervivents pateixen vulneracions greus dels seus drets. En 2017, més de 65 milions de persones de tot el món continuaven desplaçades pels conflictes armats. És la xifra més gran mai registrada.⁴⁴

S'acostuma a dir que les armes es fabriquen al Nord i es consumeixen al Sud. Si bé és una manera reduccionista d'explicar un fenomen de magnituds colossals, no està allunyada de la realitat. El negoci armamentístic és un dels més rendibles a nivell mundial amb l'inconvenient afegit de ser un dels més opacs. Essent extremadament lucratiu, a ningú ha d'estranyar que els conflictes armats sovint estiguin induïts per interessos foscos.

---

⁴⁴ <https://www.amnesty.org/es/what-we-do/armed-conflict/>

5. QUÈ PODEM FER?

ALTERNATIVES, SOLUCIONS, CANVIS NECESSARIS

*Molta gent petita, en llocs petits,
fent coses petites, pot canviar el món.*

Eduardo Galeano⁴⁵

Davant aquests reptes tan complexos cal pensar en **alternatives quotidianes**, que posin en el centre la dignitat humana, la defensa dels drets humans, la igualtat i la justícia social com atalaia, i utopia cap a on caminar.

Com a persones cristianes, el nostre compromís contra l'existència de la pobresa i l'exclusió dels més vulnerables, i especialment de la joventut, és un imperatiu. El nou ordre global ens alena a mirar la complexitat dels fenòmens (guerres, pobresa, exclusió, desplaçaments, desigualtat, etc.) no de manera reduccionista, o fixant-nos només en les conseqüències locals, sinó que ens invita a entendre globalment aquests fenòmens, la seva interdependència, i a la vegada, **pensar bojament en solucions**, propostes o iniciatives que siguin capaces de contrarestar els seus efectes negatius.

Aquestes alternatives es construeixen des de moltes esferes, totes elles interdependents i complementàries, així com necessàries (passant per l'individual, pel familiar, i pel col·lectiu i/o associatiu). Aquestes propostes de canvi van modificant actituds comportaments, i models, que generen noves dinàmiques capaces de *ser sal i llum* (Mt 5, 13-16), i **inspirar altres persones** en la construcció d'un altre món possible.

Com a Salesians, la nostra proposta és **posar cada jove en el centre**, que sigui protagonista i no mera víctima de situacions que l'envolten. Oferir-li eines perquè sigui protagonista del canvi, confiar en les seves capacitats, acompanyar-lo en el camí, en totes les nostres obres i en els nostres ambients, així com fer una anàlisi contínua de com assegurem que això és així.

⁴⁵ Periodista i escriptor uruguaià. Autor, entre altres, de "Las venas abiertas de América latina" 1971.

I. ACTITUDS PERSONALS

Perquè tot això tingui sentit i sigui coherent, a cadascú ens toca revisar les nostres **actituds personals** per convertir-les en constructores de marcs integradors i prosocials. És a dir, pensar si la nostra manera d'actuar en el dia a dia té en compte les altres persones, les seves circumstàncies, requestes i necessitats, i si les exclouem de forma directa o indirecta.

Despleguem la nostra **capacitat prosocial** quan ens centrem en beneficiar els altres sense esperar res a canvi, partint des de l'empatia amb les altres persones i mirant cap al bé comú. Hem de comptar amb la identitat, creativitat i iniciatives de les persones implicades, les seves circumstàncies i necessitats reals. Quan algú es comporta de manera prosocial, té en compte en tot moment la persona la qui ajuda i com aquesta vol ser ajudada.

En moltes ocasions els **estereotips** que tenim de les altres persones, cultures o grups socials resulten paralitzadors i ens impedeixen apropar-nos-hi, conèixer i identificar el proïsme, més aviat establim una barrera que ens impedeix de copsar l'ésser d'aquesta persona; en aquest punt cal recordar que el "*Da mihi anima caetera tolle*" requereix haver desactivat els estereotips que ens impedeixen arribar a l'ànima de cada persona, de cada jove.

Per poder connectar amb qualsevol persona cal desplegar l'**empatia**. Especialment cal entrenar de forma intencionada l'empatia quan ens trobem amb persones que estan en situacions distintes a les nostres: en situació de vulnerabilitat, risc d'exclusió o pobresa. Posar-nos en la seva pell, entendre què li passa en la seva vida diària, com se sent, com ha de gestionar la seva situació; tot això ens trasllada a una comprensió més real de la complexitat de les causes i de llurs conseqüències.

Quan identifiquem pobreses infantils i juvenils, és important **no jutjar** la persona per les seves accions passades i presents, més aviat cal **comprendre** com ha arribat a aquesta situació: quines són les raons, causes, fenòmens socials, etc., només des d'aquest punt podrem veure la persona que hi ha darrere d'aquest problema, d'aquesta vulneració de drets, i aleshores podrem iniciar un camí nou de millora.

Aleshores podrem **comptar amb la persona** i saber com ajudar-la a reconduir el seu projecte de vida. Ella és la protagonista, la que pren les regnes del seu present i del seu futur. Podrem recolzar-la, oferir-li recursos, ajudar-la perquè s'empoderi i lideri la seva història personal assolint quotes majors d'autonomia, sociabilitat i dignitat.

II. PROPOSTES INDIVIDUALS

Totes les actituds personals de proximitat, recolzament i atenció directa no poden deixar de banda que tinguem una **mirada crítica** vers la realitat global. Una escolta conscient i contrastada de les causes que provoquen exclusió, rebuig i invisibilització de la vulneració de drets dels joves.

Lemes com: *Més és menys; o viure senzillament, perquè altres senzillament puguin viure*, són lemes contundents que inclouen una profunda reflexió entorn al nostre model de vida i de consum. L'opció de viure amb menys, de consumir menys, com a opció personal, invita a **contrarestar el model actual** on prima l'individualisme, i on per consumir més o cada cert temps, som millors persones o posseïm un major estatus social.

En aquest sentit, existeixen algunes opcions que contribueixen a construir un model alternatiu de creixement que no sigui irrespectuós amb el medi ambient ni amb les persones.

Comprar productes de Comerç Just (cafè, artesanía, roba, etc.) o productes de proximitat (dels horts locals o producció local ecològica) són una bona contribució per a promoure un **consum responsable**. Hi ha grups de consum en moltes localitats que gestionen de manera comunitària la producció i el consum de productes ecològics, reduint el nombre d'intermediaris en la cadena de producció i venda.

La **banca ètica** suposa una forma d'estalviar diferent, on es garanteix la inversió ètica dels diners en projectes socials o mediambientals.

En els últims anys s'ha generat un mercat de productes de **segona mà** de roba, mobles, llibres, productes electrònics, etc. És una proposta per a donar una segona oportunitat a aquests béns, com a forma per a reduir el consum exacerbat.

També podem **reduir la contaminació** utilitzant mitjans de transport més nets (vehICLES híbrids o elèctrics), transports col·lectius i/o públics, bicicletes, o compartir cotxe.

III. PROPOSTES COL·LECTIVES

Les nostres accions han de tenir en compte les generacions futures, cuidant que les nostres opcions individuals, familiars o comunitàries, estiguin encaminades en pro del respecte per la naturalesa i els drets humans; així com l'erradicació de la pobresa, retornar la dignitat i la restitució dels drets als exclosos; promoure la solidaritat i l'amor fratern.

Els canvis es produeixen quan les persones s'uneixen per a participar i actuar de forma conjunta, per exemple en Cooperatives de consum, en Bancs de temps, en la participació activa en associacions, plataformes veïnals o qualsevol altre tipus de col·lectius que s'uneixen davant dificultats que els són comunes. La recerca comuna més enllà dels interessos personals.

IV. EL PAPER DE LES ADMINISTRACIONS

És ineludible que malgrat que la societat civil organitzada posi en marxa iniciatives, projectes o activitats, l'Estat i les administracions, són subjectes de responsabilitats. Això vol dir que són responsables que les persones excloses tinguin l'accés als béns i serveis que els corresponen, i per tant, que són garants de l'accés als drets que són vulnerats.

Això suposa en molts casos denunciar (o anunciar) i posar de manifest les deficiències del sistema, les esquerdes, per a ser altaveu dels més exclosos del sistema que no participen de la vida pública i política (en moltes ocasions) i fer visible davant la societat l'absència de responsabilitats i de compromís polític i econòmic amb les poblacions més vulnerables (infància, joventut, grans, dones, etc.)

V. ELS NOSTRES AMBIENTS

La pastoral té un gran pes per a promoure propostes concretes des dels diferents ambients i incentivar espais per a construir marcs que generin altres models socials. Inspirats en els valors evangèlics i la solidaritat els nostres ambients poden generar alternatives, iniciatives i projectes que siguin capaços de posar les persones, i la infància i joventut, en el centre.

A més, des dels nostres ambients, aquesta campanya vol impulsar, analitzar i conèixer la realitat dels joves i especialment dels més vulnerables i exclosos (especialment de la zona i ambient), i sensibilitzar sobre les causes dels problemes que provoquen aquesta vulneració. Per a realitzar aquest exercici cal entendre la complexitat del moment actual i fugir d'actituds paternalistes o assistencialistes.

CAMPANYA INSPECTORIAL 2018 / 2019
DOCUMENT MARC

 primer
els
últims

DÉU NO VOL QUE ES PERDI NI UN DE SOL D'AQUESTS PETITS

#Primerelsultims
www.primerelsultims.org